

CRIME PREVENTION THROUGH CRIMINAL LAW & SECURITY STUDIES

Hronika 1. susreta (Dubrovnik 15–22.3.2009.)

THE FUTURE UNCHAINED – TERRORISM BETWEEN LAW AND POLITICS

U Dubrovniku, koji je još pre više od sedamdeset godina, u predratnoj Jugoslaviji, bio omiljeno sastajalište pravnika, u nedelju 15. marta 2009. godine u organizaciji zagrebačkog Pravnog fakulteta sastali su se pravnici i drugi poznavaoци društva kako bi razmotrili aktuelna pitanja terorističkog bića.

U ponedjeljak profesor *Davor Derenčinović* iz Zagreba, akademski načelnik susreta, upoznao je učesnike sa kompleksom problema koji se vezuju za proučavanje terorizma kao celinom. Stekao se utisak da je reč „terorizam“ reč bez pojma. Profesor se posebno zadržao na pravnim problemima borbe protiv terorizma, a to su oni koji se vezuju za inkriminaciju terorizma u domaćem zakonodavstvu, za međunarodne konvencije koje regulišu borbu protiv terorizma, za okvire međudržavne reakcije i konačno poštovanje i kršenje ljudskih prava.

Usledilo je izlaganje profesora *Stevena Beckera* iz Čikaga, koji je sa profesorom *Derenčinovićem* 2008. godine priredio zbornik posvećen međunarodnom terorizmu u izdanju zagrebačkog Pravnog fakulteta – *International Terrorism: The Future Unchained?*. Polazeći od savremenog anglo-američkog shvatanja krivične reakcije kao primene prava profesor *Becker* postavio je krivično gonjenje („law enforcement“) naspram obaveštajne delatnosti („intelligence“) i ukazao da su posle *11. septembra* obaveštajne službe počele da se bave gonjenjem uzevši tu i tamo na sebe prikupljanje dokaza, dok su se, obrnuto, organi gonjenja počeli baviti i obaveštajnim poslovima. Sa setom profesor je naznačio da je u Evropi pametnije postupljeno.

U utorak profesor *Richard Farkas* iz Čikaga prešao je preko nekoliko klasifikacija terorističkog delovanja naglasivši da se suštinski različiti-

te pojave obeležavaju kao terorizam. Za teroriste nisu važne žrtve već javnost koja se postavlja kao publika masakra. Po njegovom shvatanju prava – koje je strogo formalističko – pravo u političkom sistemu ima ulogu stabilizatora pružajući niz makakvih ali dugovečnih pravila. Ako se pristupi velikoj izmeni „prava“, kakva je ona koja se vezuje za borbu protiv terorizma, nastaje sistemski haos. Glavni deo izlaganja bio je posvećen nastanku i gašenju terorističkih grupa. Navodno svega deset od sto terorističkih grupa ostvari svoj cilj. Profesor se, verujući da je tako moguće preduprediti pogubne napade, energično založio za dijalog sa teroristima.

Lorena Bachmaier Winter, profesor madridskog Complutense univerzitetu, ukazala je na razne povrede „osnovnih ljudskih prava“ koje su učinjene u okviru borbe protiv terorizma, ali naglasila da „bezbednost i sloboda“ nisu oprečni ciljevi već kvantifikaciji dostupne pojave koje se imaju i mogu uskladiti. Dalje izlaganje bilo je posvećeno legislatornim inovacijama u Ujedinjenom Kraljevstvu, Francuskoj i Nemačkoj, koje su države predstavile kao mere borbe protiv terorizma. Profesorka se posebno osvrnula na situaciju u njevoj rodnoj Španiji u kojoj je efekisnasnost borbe protiv terorizma maksimizirana centralizacijom istrage i suđenja i specijalizacijom operativnih snaga.

Sreda je bila posvećena preseku terorizma i međunarodnog javnog prava. Profesor *Maja Seršić* iz Zagreba posvetila je svoje izlaganje čl. 51 Povelje UN, nastojeći da učesnike upozna sa problemom legitimacije „samoodbrane“ u odsustvu neposredno predstojećeg napada. Kako teroristi mogu da izvedu napad i bez onih priprema koje napad države čine predvidivim, valja pomišljati na novo određenje neposredno predstojećeg napada. Stanje nužde koje nije nužna odbrana je prema važećim standardima međunarodnog javnog prava irelevantno. Među učesnicima je oživela ideja aranžmanskog i stvarnog jačanja uticaja Saveta bezbednosti.

Profesor *Davorin Lapaš* iz Zagreba obrazložio je problem subjektiviteta u međunarodnom javnom pravu u svetlosti položaja terorističkih grupacija. Sa mnogo sluha za pravno biće, profesor je ukazao da je subjektivitet vrednosno neutralna kategorija, a ne privilegija. Ako kakva grupa ili pojedinac ima određena prava ili obaveze, onda je ona subjekt i pre nego što se doktrina upita da li je to tako. U popodnevним časovima učesnike je gradom provela legenda dubrovačkog turizma gospođa Pave Brailo.

U četvrtak, *Michael Kilchling* iz nemačkog Frajburga ukazao je na veze između klasičnog pranja novca i finansiranja terorizma, za koje se u engleskoj literaturi, a u duhu u centralnoevropskom pravnom krugu uglavnom napuštenog pojmovnog razmišljanja, koristi naziv „reverse money laundering“.

Pod pranjem novca razume se legalizacija prljavog novca, dok je za finansiranje terorizma karakteristično zabašurivanje traga „legalnim“ novcima.

Maja Munivrana-Vajda sa zagrebačkog Pravnog fakulteta analizirala je pitanja vezana za univerzalnu nadležnost, a u svetlosti borbe protiv terorizma. Univerzalnoj nadležnosti pridaje se u odsustvu međunarodnog tela pred kojim bi teroristi odgovarali veliki značaj, no ona nije garant da će do krivičnog gonjenja zaista doći.

U petak je profesor *Igor Bojanić* iz Osijeka upoznao učesnike sa inkriminacijom terorizma u hrvatskom KZ-u. Počev od 2008. hrvatski KZ ne razlikuje načelno običan i međunarodni terorizam već i jednu i drugu kriminalnu pojavu obuhvata opštom inkriminacijom terorizma.

Anna-Maria Getoš sa zagrebačkog Pravnog fakulteta bila je najdostojniji završnik. Ne izlazeći iz svoje teme – *Terorizam i zločin iz mržnje* – ona je uspela da sažme prošlodnevnu diskusiju i zaključke. Ukazavši na neupotrebljivost klasičnih metoda istraživanja, ona je predložila da se saznanja o zločinima iz mržnje iskoriste za razumevanje terorizma.

U utorak, četvrtak i petak popodne ostali učesnici imali su priliku da prirede kraća izlaganja. *Ana Pirija Benaković* iz Zagreba analizirala je uspešnost terorističkog delovanja; *Julian Lahndorf* iz Čikaga predložila je da se na Balkanu usvoji briga o žrtvama kao strategija borbe protiv terorizma; *Sarah Gutierrez*, takođe iz Čikaga, upoznala je učesnike sa pojavom terorista-samoubica; ja sam skrenuo pažnju na probleme utvrđivanja opasnosti teroriste prilikom odlučivanja o otpustu; *Aleksandar Maršavelski* iz Zagreba založio se za ukidanje krivičnog dela terorizma, argumentujući da je zločin terorizma adekvatno pravno kvalifikovan klasičnim krivičnopravnim inkriminacijama; *Sunčana Roksandić-Vidlička* sa zagrebačkog Pravnog fakulteta založila se za zdrav sociološki pristup te predstavila ne/oprobane strategije borbe protiv terorizma; *Marta Dragičević-Prtenjača* sa zagrebačkog Pravnog fakulteta na opšti način je analizirala inkriminaciju terorizma, te ukazala na probleme kvalifikacije terorizma kao zločina protiv čovečnosti; *Igor Vuletić* sa osiječkog Pravnog fakulteta upoznao je učesnike sa delovanjem organizacije Al-Kaida.

U subotu, 21. marta, profesor *Derenčinović* predstavio je zaključke susreta, nakon čega smo zajedno uzeli učešće u festi od kamenica u Gradu, te se rastali.